

Pasigaminti saulės kolektorių, mažinti maisto švaistymą, antram gyvenimui prikelti tekstilės gaminius, mažinti garso taršos lygį ar net iš kavos tirščių gaminti keramikos dirbinius - tai tik maža dalis idėjų, kurios buvo pristatytos aplinkosauginiame projekte „Žalioji odisėja“ dalyvaujančių Lietuvos moksleivių.

Projekto rengėjai bei komisijos nariai pastebi, jog jaunosios kartos gebėjimas mąstyti sistemiškai ir siūlyti ilgalaikius sprendimus, skatinančius tvarų gyvenimo būdą, – stebinantis, o jų veikla gali atnešti reikšmingų pokyčių, tačiau tam itin svarbu užtikrinti nuoseklią edukaciją bei sėkmingai prisidėti prie Žaliojo kurso įgyvendinimo Lietuvoje.

Nuo triukšmo taršos iki saulės kolektorių

Šiuolaikinis jaunimas geba ne tik puikiai identifikuoti ekologines problemas, bet ir pasiūlyti aktualius jų sprendimo būdus. Konkurso „Žalioji odisėja“ dalyviai atkreipė dėmesį į ne tik mokyklos bendruomenėje egzistuojančius, bet ir globalius iššūkius.

Vilniaus Simono Daukanto gimnazijos komanda pristatė idėją, kaip spręsti didmiesčių gyventojams aktualią problemą – sumažinti triukšmo taršą. Pagrindinis aplinkos triukšmo šaltinis, pasak moksleivių, yra motorinės transporto priemonės bei aviacija, o jų projekto tikslas – sustabdyti garso plitimą į mokyklą bei įrengti žaliąją erdvę mokyklai ir miestui.

Žaliąją erdvę mokykloje jau turintys Radviliškio r. Alksniupių pagrindinės mokyklos moksleiviai ja rūpinasi patys ir nusprendė taupyti elektros energiją, pasigamindami saulės kolektorių vandens šildymui. Pasak konkurso dalyvių, kolektoriai būtų gaminami iš panaudotų antrinių žaliavų – stiklo, vamzdžių, juodai nudažytų metalo lakštų.

Net kelių – Gelvonų, Rokiškio r. Obelių ir Alytaus šv. Benedikto – gimnazijų moksleivių komandos atkreipė dėmesį į švaistomo maisto problemą. Kaip teigia moksleiviai, šiuo metu maisto atliekos yra tiesiog išmetamos ir prisideda prie gamtos taršos, tačiau, keičiant požiūrį, įdiegiant savitarnos valgyklą ir maisto kompostavimo sprendimus ar netgi įgyvendinant maisto atiduotuves, sumažinti išmetamo maisto kiekį mokykloje – ištis įmanoma.

Konkurso dalyviai iš Klaipėdos „Ažuolyno“ gimnazijos neliko abejingi pakartotinio panaudojimo iššūkiams. Siekiant atkreipti dėmesį į tekstilės atliekų problemą pasaulyje, jie ketina skatinti drabužių mainus, o Lietuvos sporto universiteto Kėdainių „Aušros“ progimnazija pasiūlė pakartotinai naudoti žvakių vaško likučius ir iš kavos tirščių gaminti

keramikos dirbinius.

Šiuo metu itin aktualią temą ne tik vaikams, bet ir suaugusiems, pastebėjo Kauno r. Babtų gimnazijos komanda, kuri atkreipė dėmesį į emocinės sveikatos svarbą ir pasiūlė mokyklos bendruomenėje įrengti edukacinę erdvę „Pojūčių takas“, kuri padėtų atsipalaiduoti ir pasisemti energijos, o naujai pasodinti medžiai ir krūmai prisidėtų ne tik prie emocinės, bet ir ekologinės gerovės.

Idėjos gali virsti verslu

Kalbant apie moksleivių projektus, vienas konkurso komisijos narių, Saulėtekio slėnio mokslo ir technologijų parko inovacijų konsultantas Andrius Gurskis pažymi, jog konkurso dalyvių idėjos – labai realistiškos, o jų įgyvendinimas vietinėje bendruomenėje nereikalauja didelių investicijų, tačiau turi potencialo sukurti realų teigiamą pokytį.

„Visos pristatytos idėjos mažesne ar didesne apimtimi susijusios su aplinkosauginėmis temomis – antriniu atliekų panaudojimu vietinėje bendruomenėje, perdirbimu, CO₂ mažinimu. Šias idėjas galima nesunkiai įgyvendinti per gana trumpą laiką. Smagu matyti, kad dalis projektų jau yra įgyvendinimo stadijoje ir greitai laiku gali būti užbaigti“, – sako jaunuolių idėjas vertinęs A. Gurskis ir priduria, kad kai kurie moksleivių pristatyti projektai netgi turi potencialo virsti verslais.

Viena komisijos narių, Kauno technologijos universiteto Aplinkos inžinerijos instituto doktorantė Zita Markevičiūtė pastebi, kad projektai džiugina tiek savo branda, tiek įvairove, o moksleiviai geba išvelgti ne tik problemų sprendimus, bet ir prevencijos galimybes.

„Man yra didžiulė nuostaba jų žodyne girdėti tokius terminus, kaip „anglies pėdsakas“ ar „CO₂ emisijos“, kurie netgi ne visuomet pažįstami suaugusiems. Vaikų projektai yra ne pagal metus brandūs, su aiškiai apibrėžtais kriterijais, o tai puiki iliustracija, jog edukacija veikia – tie jauni žmonės supranta, ką šneka, o šneka labai reikšmingus dalykus“, – kalba ji.

Jaunimo vaidmuo klimato krizės valdyje - itin reikšmingas

Ekspertai pastebi, jog edukacija yra ištisai veiksminga ir jos rezultatus jau galime matyti, pasak ekspertės, svarbu ekologinį sąmoningumą vaikams pradėti ugdyti kuo anksčiau.

Lietuvos švariųjų technologijų klasterio koordinatoriaus Saulėtekio slėnio mokslo ir technologijų parko direktorė Laima Balčiūnė, kurios teigimu, klimato krizės kontekste jaunosios kartos vaidmuo yra esminis. „Ateinančios kartos turės gyventi aplinkoje, kuriai pagrindas yra dedamas jau dabar. Tai suprasdami, jaunuoliai gali ir turi daryti įtaką

visuomenei, verslams ir politikams – skatinti juos priimti klimatui draugiškus, planetos nežalojančius sprendimus“, – tikina L. Balčiūnė.

Turime sudaryti sąlygas

„Auginame sąmoningą kartą, kuri savo asmeniniu pavyzdžiui neretai būna ir priminimas suaugusiems, kaip svarbu yra puoselėti tvarumo idėjas, rūšiuoti ir perdirbti atliekas bei mažinti vartojimą. Pradėdami savo šeimoje, bendruomenėje, jie daro didžiulį darbą sprendžiant globalias problemas“, – įsitikinusi viena iš konkurso organizatorių, pakuočių atliekų tvarkymo organizacijos „Žaliasis taškas“ komunikacijos ir rinkodaros vadovė Simona Rasalė.

Teigiama, kad „Žalioji odisėja“ ugdo moksleivių ekologinį sąmoningumą, augina tvarios ateities lyderius, o lyderio vardą moksleiviai pateisina siūlydami daug apimančius ir sisteminius klimato krizės iššūkių sprendimus.

„Moksleivių projektai yra itin svarbūs, nes neretai atveria naują žvilgsnį ne tik į pačias problemas, bet ir jų sprendimo galimybes. Ypač džiugina tai, jog moksleivių kalbos ištis virsta realiais darbais, o ekologines žinias jie pritaiko ir savo kasdienybėje bei pasidalina jomis su aplinkiniais“, – džiaugiasi konkurso organizatorė, „Kita forma“ vadovė Vaida Griškevičienė.

Kaip teigia V. Griškevičienė, tai svarbu, nes siekiant įgyvendinti Europos žaliajame kurse numatytą ES įsipareigojimą iki 2050 m. tapti pirmuoju klimatui neutraliu žemynu, tvarios ateities lyderiams ekologijos žinių jau neužtenka – jiems reikalingas ir gebėjimas numatyti, kas bus ateityje, todėl šiomet buvo nuspręsta moksleivius ne tik supažindinti su pasaulinėmis praktikomis, bet ir paskatinti jas pritaikyti savo projektuose.

Aplinkosauginis švietimas

Per penkerius veiklos metus „Žaliosios odisėjos“ projekte sudalyvavo 147 tūkstančiai moksleivių iš visos Lietuvos. Per šį laikotarpį, įgyvendindami įvairias aplinkosaugines iniciatyvas, Lietuvos moksleiviai sutvarkė daugiau nei 239 tonas įvairiausių šiukšlių, sutaupė 189 tūkst. kilovatvalandžių elektros ir parengė 90 projektų, kuriuos įgyvendino mokyklų bendruomenėse bei už jų ribų.

Šiais metais kaip ir kasmet konkursas vyks iki 2022 m. lapkričio mėnesio. Mokyklų komandos, identifikavusios mokyklos ar miesto bendruomenėje egzistuojančią aplinkosauginę problemą ir sukūrusios inovatyvų projektą, siūlantį jos sprendimo būdus,

pateko į tolimesnį etapą. Komandų užduotis iki spalio mėnesio, kuomet vyks konkurso pusfinalis, – įgyvendinti projektus. Lapkričio mėnesį vyks finalas, kuriame trys komandos bus apdovanotos konkurso organizatorių bei partnerių įsteigtais prizais. Taip pat nugalėtojų laukia pažintinė ir su aplinkosauga susijusi kelionė į Europos šalį.

